

Investeringsagenda voor onderzoek en innovatie

15 september 2016

De Kenniscoalitie

De Kenniscoalitie roept op om met urgentie en vanuit ambitie extra te investeren in onderzoek en innovatie, in de bijzondere kansen die de wetenschapsagenda biedt en in de breedte van ons onderzoek- en innovatiebestel. De investeringsagenda van de Kenniscoalitie biedt hier voor een concreet plan met een structureel budget van 1 miljard euro extra per jaar.

De wereld wordt geconfronteerd met uitdagingen die urgent om oplossingen vragen. Er zijn fundamentele transitie nodig, onder meer op het gebied van de zorg, openbaar bestuur, duurzame energie, circulaire economie en mondiale voedselvoorziening. Onderzoek en innovatie zijn onmisbaar voor het vinden van de antwoorden. Nederland heeft hierin een belangrijke rol te spelen. Deze uitdagingen bieden ook kansen want onderzoek en innovatie verrijken de samenleving. Met de Nationale Wetenschapsagenda liggen doorbraken voor wetenschap, samenleving en economie binnen handbereik.

1 Bedreigingen en kansen voor welvaart en welzijn

Urgentie

De mondiale samenleving kent grote uitdagingen. Klimaatverandering, milieuvontreiniging, uitputting van grondstoffen en verlies van biodiversiteit zijn groeiende problemen. Op veel plaatsen in de wereld ondermijnen ongelijkheid, conflicten en maatschappelijke uitzichtloosheid de sociale cohesie en bedreigen vrede en veiligheid. Door globalisering, verstedelijking en digitalisering kunnen lokale problemen een onverwacht grote uitstraling hebben. De urgente noodzaak om in tal van sectoren duurzaamheid en veerkracht te versterken maakt dat de wereld staat voor vergaande transitie van economie, samenleving en bestuur. De transitie zijn internationaal zowel in aard als qua impact en zij laten Nederland niet onberoerd. Ook Nederland staat voor grote opgaven, bijvoorbeeld het ontwikkelen van een duurzame energiehuishouding, vernieuwingen in de zorg en het scheppen van een circulaire economie. Deze noodzakelijke transitie vragen veel van onderzoek en innovatie. Maar ze bieden ook kansen. Nederland kent een sterk fundament om de uitdagingen aan te gaan en bij te dragen aan oplossingen. Ons onderzoek is in veel disciplines van uitstekende kwaliteit en op delen leidend in de wereld. Op diverse terreinen staat het bedrijfsleven in de internationale top, vaak voortbouwend op de fundamenten van de wetenschap. Op het recente *European Innovation Scoreboard 2016* is Nederland dan ook een innovatieleider. Dat is echter geen reden om achterover te leunen.

De afgelopen jaren is ingezet op efficiëntie en betere samenwerking. Dat heeft geleid tot nieuwe verbanden en cofinanciering tussen bijvoorbeeld het Rijk en de regio, het Rijk en Europa en privaat en publiek. Er blijven nu echter veel innovatieprojecten en onderzoeksplannen op de plank liggen omdat de publieke middelen tegen grenzen aanlopen. Ruwe schattingen laten zien dat ruim 200 miljoen euro aan privaat commitment niet in Nederland wordt geïnvesteerd ¹.

De complexiteit van de transitie waar we voor staan stelt bijzondere eisen aan ons innovatiesysteem en vraagt om een nieuwe aanpak:

- Van een (vooral) disciplinaire naar een interdisciplinaire benadering van onderzoek en innovatie.
- Naar meer samenwerking over de grenzen van sectoren heen.
- Van een lineair innovatiemodel naar een netwerkbenadering, wat vraagt om meer kenniscirculatie in het onderzoek- en innovatiebestel.

Investeren in de Nationale Wetenschapsagenda is de manier om, op de rijke voedingsbodem van het huidige beleid, de noodzakelijke volgende stappen te zetten naar het scheppen van nieuwe kennis en naar meer kenniscirculatie en -absorptie, om zo de nodige transitie te realiseren.

Noodzaak om te investeren in onderzoek en innovatie

De Kenniscoalitie lanceert een investeringsagenda gericht op het grijpen van de kansen van de wetenschapsagenda en het versterken van de breedte van het onderzoek- en innovatiebestel. Naast de urgentie van de noodzakelijke transitie spelen er nog twee achterliggende overwegingen.

1. Er is een directe relatie tussen investeringen in onderzoek en innovatie enerzijds en welvaart en welzijn anderzijds. Nederland is een kennisamenleving. Om deze te laten bloeien is een sterk onderzoek- en innovatiebestel nodig. Dat is de basis voor hoogwaardige werkgelegenheid ². Uit alles blijkt echter dat talent en kansrijk onderzoek momenteel onderbenut blijven. Over het gehele spectrum van fundamenteel, translationeel, praktijkgericht, toegepast en innovatiegericht onderzoek zijn meer private en publieke investeringen nodig om de bijzondere kansen te grijpen die de wetenschapsagenda biedt voor welzijn, banen en duurzame groei ³.
2. Bij ongewijzigd beleid zullen de investeringen van de overheid in onderzoek de komende jaren met een half miljard euro dalen ⁴. Dit zet onze toestand onder druk, zeker omdat andere landen, zoals Duitsland, hun investeringen opvoeren. Dat is des te meer kwalijk omdat de huidige financiële kaders voor onderzoek en innovatie knellen. Budgetten voor toegepast onderzoek en de honoreringspercentages in de tweede geldstroom zijn al jaren aan het dalen. Universiteiten en universitair medische centra constateren steeds minder vrije ruimte in de eerste geldstroom. Hogescholen kunnen hun innovatieve potentie slechts ten dele realiseren door ontoereikend budget. De instrumenten voor het MKB om nieuwe technologie en innovatie toe te passen zijn afgebouwd, waardoor de volle potentie van kennis en innovatie niet wordt benut. De Nederlandse private R&D-investeringen gaan steeds vaker naar landen waar publieke investeringen in onderzoek niet afnemen of juist toenemen.

Ambitie

De vragen van de wetenschapsagenda zijn de afgelopen tijd in een uniek proces zorgvuldig bezien door onderzoekers van universiteiten, universitair medische centra, hogescholen, instituten, TO2-organisaties, maatschappelijke organisaties, overheden en bedrijven – van MKB tot multinationals. In tientallen workshops hebben duizenden onderzoekers en andere betrokkenen de vragen geconcentreerd tot vijftientig zogeheten 'routes': coherente sets van vragen waaromheen zich betrokken gemeenschappen van belanghebbenden in wetenschap, bedrijfsleven, overheid en samenleving hebben geformeerd.

In de bijlage bij deze investeringsagenda, het Portfolio voor onderzoek en innovatie, worden deze routes beschreven. De routes zijn breed gespreid en gevarieerd, want de vragen waar Nederland zich voor gesteld ziet zijn divers. Het portfolio identificeert die terreinen waarop Nederland bij uitstek verschil kan maken en comparatieve voordelen heeft ten opzichte van het buitenland. Het portfolio is dan ook een ambitieuze en inhoudelijk grondig onderbouwde strategische agenda voor investeringen in onderzoek en innovatie.

² Zie *Kiezen voor duurzame groei. Rapport Studiegroep Duurzame Groei, Rijksoverheid, juli 2016*

³ Zie het recente werkdocument van de Europese Commissie *Commission Staff Working Document. Country Report The Netherlands: "Shifting public expenditure to growth-friendly areas such as R&D and improving conditions to unlock private R&D investments has the potential to improve the Netherlands' long-term growth potential"* (EC, 2016: p. 3)

⁴ *Rapport werkgroep Wetenschap, Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie ten behoeve van de Studiegroep Duurzame Groei, juli 2016*

¹ Zie *NL Next Level: Nederland innovatief toplan*

⁵ Open science is de beweging die er op gericht is om, met oog voor intellectuele eigendomsrechten, onderzoeksgegevens en uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek te verspreiden en toegankelijk te maken voor alle geïnteresseerde partijen binnen de samenleving.

⁶ Zie Kiezen voor duurzame groei. Rapport Studiegroep Duurzame Groei, Rijksoverheid, juli 2016, p. 49

Met de Nationale Wetenschapsagenda is een proces in gang gezet dat tot nu toe onderbelichte verbindingen signaleert en mogelijk maakt. Verbindingen tussen nieuwsgierige burgers en onderzoekers, verbindingen tussen onderzoekers uit verschillende sectoren en disciplines en verbindingen tussen onderzoekers en partners in het innovatieproces, zoals bedrijven en maatschappelijke organisaties. Dit proces sluit aan op de ontwikkeling naar *open science*⁵, waardoor de verbondenheid tussen wetenschap en samenleving wordt versterkt.

Het heeft zichtbaar gemaakt dat in ons huidige systeem nog lang niet alle kansen benut worden. Als vragen uit de wetenschapsagenda in samenhang bezien worden, blijken er op tal van uitdagingen onverwachte nieuwe mogelijkheden voor onderzoek en innovatie aan het licht te komen. Dat vraagt om extra investeringen om delen van het systeem daadwerkelijk met elkaar te verbinden⁶. Het Portfolio voor onderzoek en innovatie laat zien welke doorslaggevende stappen dan gezet kunnen worden. Het portfolio verbindt op concrete wijze wetenschappelijke sterktes met maatschappelijke uitdagingen en economische kansen. Dat is precies de strategie die in de Wetenschapsvisie 2025 van het kabinet wordt bepleit.

2 Investeren in het onderzoek- en innovatiesysteem

Twee samenhangende investeringen: Spankracht en Draagkracht

De investering die de Kenniscoalitie bepleit, bestaat uit twee op elkaar afgestemde componenten. De eerste is de thematische component, waarin met nieuwe investeringen gericht wordt gewerkt aan de kansen die de wetenschapsagenda aanwijst. Het Portfolio voor onderzoek en innovatie biedt hiervoor het inhoudelijke raamwerk. Het bijbehorende programma dat de Kenniscoalitie voorstelt heeft als titel Spankracht, een titel die verwijst naar het slaan van bruggen tussen disciplines en sectoren.

De tweede component heeft als titel Draagkracht, omdat die betrekking heeft op het behoud en de versterking van een brede, internationaal concurrerende basis die nodig is voor de onderzoek - en innovatieprogramma's van de toekomst. Het gaat om investeringen in talent en infrastructuur in het onderzoek - en innovatiesysteem, investeringen die nodig zijn om ook in de toekomst vernieuwende thematische samenwerking te kunnen realiseren en de uitdagingen van de samenleving aan te kunnen gaan.

2.1 Spankracht

De Kenniscoalitie bepleit een nieuwe programmatische aanpak – Spankracht - die bouwt op en complementair is aan bestaande activiteiten van de partijen in de Kenniscoalitie en die als zodanig in zichzelf ook verbindt en overbrugt. Het thematische raamwerk voor dit programma komt direct voort uit de nieuwe verbindingen die de wetenschapsagenda legt via het mechanisme van de routes. De gemeenschappen die zich rond deze routes hebben geformeerd staan, voor zover niet inmiddels al actief in gezamenlijke projecten, klaar om krachten te bundelen om vernieuwende samenwerking aan te gaan als zich daarvoor mogelijkheden voordoen. Deze routes en de kansen of zogenoemde gamechangers die daarbinnen zijn geïdentificeerd vormen een ideale pijplijn voor een kansrijk investeringsportfolio. Op het moment van uitbrengen van deze investeringsagenda zijn 25 routes vanuit het veld aangedragen en uitgewerkt. Het Portfolio voor onderzoek en innovatie is daarvan het voorlopige resultaat. Het is een dynamisch portfolio en daarom zal er in de komende jaren, naast de huidige routes, ook ruimte zijn voor nieuwe initiatieven,

nieuwe routes, op basis en in de geest van de wetenschapsagenda. Het zorgvuldige beheer van de samenstelling en verdere ontwikkeling van het portfolio is dan ook een belangrijk aandachtsveld. Binnen dit dynamische kader zullen er keuzes gemaakt worden om gericht thematisch beleid te voeren.

Het Spankrachtprogramma gaat verder dan bestaande programma's, omdat het cross-sectorale samenwerking bevordert over de gehele breedte van de kennisketen en dus ook over de schotten van bestaande financieringsinstrumenten. Dat vergt dan ook een nieuw governance-model. Voor het beheer van het portfolio en het maken van de thematische keuzes stelt de Kenniscoalitie een onafhankelijke en breed samengestelde programmacommissie voor. Deze commissie zal volgens 'de regelen der kunst' sturen op wetenschappelijke excellentie en maatschappelijke en economische impact. De leden worden voorgedragen door de Kenniscoalitie, die op afstand een toezichhoudende rol zal spelen.

Naar de mening van de Kenniscoalitie dient Spankracht binnen de bestaande institutionele en juridische kaders van het onderzoek- en innovatiebestel te worden ondergebracht. Constructies als het Zwaartekracht programma of de regieorganen bij NWO zouden daarbij als voorbeeld kunnen dienen. Uitgangspunten zijn de borging van onafhankelijkheid, transparantie, kwaliteit en doelmatigheid.

Op hoofdlijnen wordt Spankracht gekarakteriseerd door:

- Radicaal vernieuwend op inhoud en met een missie (*man-on-the-moon*);
- Focus op wetenschappelijke, economische én maatschappelijke waarde;
- Organisatorisch verbindend door interdisciplinariteit en cross-sectorale samenwerking tussen schakels in het netwerk;
- Evenwicht in funderende, beleidsgerichte, toegepaste, praktijkgerichte en innovatiegerichte activiteiten;
- Langjarig, dus financieel navenant omvangrijk en zoveel mogelijk *full cost*;
- Flexibele rolverdeling en mogelijk gefaseerde deelname van partners in consortia (publiek-privaat en publiek-publiek);
- Aansluiting op bestaande kennis- en innovatieagenda's en op beleidsagenda's van vakdepartementen;
- Bonus voor 1) het inbrengen van Europese subsidie in het programma; en/of 2) publiek-private samenwerking; en/of 3) inleg uit departementen of andere overheden (publiek-publiek). Voor zulke bonussen dienen bestaande regelingen zoals EU matching, TKI toeslag en MIT te worden uitgebreid⁷.
- Geleidelijk toenemende cofinanciering en borging van continuïteit.

Spankracht zal expliciet ruimte bieden voor vernieuwende samenwerking tussen publieke en private partijen en tussen publieke partijen onderling. Het portfolio biedt hiertoe veel mogelijkheden. Het programma is er niet alleen op gericht de publieke investeringen te verhogen maar ook om Nederlandse bedrijven te stimuleren meer te investeren in R&D, of R&D aan te trekken van buitenlandse bedrijven. Spankracht zal zo ontwikkeld en vormgegeven worden dat het een belangrijke hefboom op de private investeringen in R&D zet. Dat betekent dat het programma niet in de plaats komt van het topsectorenbeleid maar voortbouwt op publiek-private samenwerking in de topsectoren en deze doorzet en intensiveert. Bedrijven, consortia of TKI's die actief zijn binnen de topsectoren worden dan ook gestimuleerd om evenals andere partijen deel te nemen aan Spankrachtconsortia of daar een leidende rol in te nemen.

⁷ De huidige TKI toeslag, die publiek-private samenwerking moet stimuleren, wordt door bedrijven en kennisinstellingen als te beperkt ervaren, onder andere door het te lage percentage.

De Spankrachtcommissie zal de nadere uitwerking van het programma ter hand nemen. Op achtereenvolgende momenten binnen een cyclus van vijf jaar zal de programma-commissie een uitdraag publiceren naar voorstellen voor langjarige onderzoek - en innovatieprogramma's. Financiële middelen zullen op basis van kwaliteit, relevantie en potentie worden toegekend aan concrete initiatieven en consortia. De totaal benodigde investering voor het Spankrachtprogramma bedraagt 0,5 miljard euro structureel per jaar.

2.2 Draagkracht

Verwondering, niet noodzakelijk gebonden aan thematische kaders, maar ook het zien van kansen en het willen aanpakken van maatschappelijke uitdagingen vormen de basis voor wetenschappelijke vernieuwing en innovatie. Ruimte geven aan deze motieven met de juiste ondersteuning is een voorwaarde voor het verleggen van grenzen en daarmee voor de bevordering van innovatieve kracht, welvaart en welzijn. Randvoorwaarde voor een gezond onderzoek- en innovatiesysteem waarmee Nederland, ook in de toekomst, in de internationale top meespeelt is een aantrekkelijk onderzoeksklimaat waarin onderzoekers zich gesteund weten in hun loopbaanontwikkeling en voorzien van een goede onderzoekinfrastructuur en waarin ondernemers ruimte krijgen om te innoveren. Spankracht is alleen dan succesvol als het staat op de stevige basis van een brede en excellente kennisbasis⁸. Hiervoor moet de komende jaren extra geïnvesteerd worden in talent en in een passende onderzoekinfrastructuur. Investerings in de brede basis moeten in een evenwichtige verhouding met de impuls vanuit Spankracht worden verhoogd. Met extra investeringen in de volle breedte van het onderzoek- en innovatiebestel kunnen de condities geschapen worden waarin talent aangetrokken en behouden kan worden, en zich kan ontwikkelen. Maar ook waarin het vermogen tot kennisproductie, -circulatie, en –absorptie naar een niveau wordt getild waarop ontwikkelde kennis optimaal kan worden ingezet in nieuwe producten en diensten door maatschappelijke organisaties en bedrijven, in het bijzonder het MKB.

Investeren in wetenschap heeft onmiskenbaar een positieve invloed op *'human capital'*, de kennis, attitudes en vaardigheden van de komende generatie werkers in de kennissamenleving. Het uitwaaiëren van afgestudeerde studenten en gepromoveerden naar alle sectoren van wetenschap en innovatie dient gestimuleerd te worden. Dit vraagt om loopbaanpaden in de universiteiten, de hogescholen, de universitair medische centra, wetenschappelijke instituten, Rijkskennisinstellingen, planbureaus en de TO2 organisaties, maar evenzeer bij bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Interactie tussen de verschillende sectoren, samengebracht rond de wetenschapsagenda, maakt het mogelijk talent te herkennen, naar de juiste carrière te begeleiden (inclusief nieuwe innovatieve bedrijvigheid) en te verbinden in een hecht netwerk in de geest van de wetenschapsagenda.

Het aantrekken, koesteren en ontplooiën van wetenschappelijk talent is van groot belang voor het versterken van wetenschap en innovatie en betekent een investering in de kennissamenleving en kenniseconomie van de toekomst. Talent gedijt het beste als het ruimte krijgt. Ruimte betekent een goede omgeving, onderzoekstijd en goede faciliteiten. Die ruimte geldt breed: oplossen van de matchingsproblematiek om over de volle breedte voldoende fundamenteel onderzoek te garanderen, ruimte voor de maatschappelijke kennisbasis bij het toegepaste en praktijkgerichte onderzoek en betere honoreringspercentages om talent aan ons te blijven binden en meer hoogwaardig onderzoek los te kunnen trekken.

Daarnaast moet ook de onderzoek- en ICT-infrastructuur worden versterkt. Noodzakelijke investeringen hiervoor hebben betrekking op grootschalige wetenschappelijke infrastructuren (zoals bijvoorbeeld de nationale infrastructuur in wording op het gebied van gezondheid: Health-RI), op ICT-infrastructuur ten behoeve van onderzoek en

innovatie en op investeringen in faciliteiten voor toegepast onderzoek en proeftuinen voor innovatieve bedrijvigheid. Het huidige instrumentarium, zoals de nationale roadmap grootschalige onderzoeksfaciliteiten, is nog onvoldoende toegerust om de ambities en interdisciplinaire samenwerkingsverbanden te realiseren. De Kenniscoalitie roept partijen die actief betrokken zijn bij investeringen in grootschalige wetenschappelijke faciliteiten en ICT-infrastructuur⁹ er toe op dat de programmering hiervan in lijn zal zijn met de wetenschapsagenda.

Aandacht wordt gevraagd voor faciliteiten voor toegepast onderzoek en proeftuinen, waaronder *centers of expertise*, *pilot plants*, *living labs* en *field labs*, temeer omdat deze in het Portfolio voor onderzoek en innovatie veelvuldig genoemd worden. In deze proeftuinen kan een veelheid aan bedrijven, samen met kennisinstellingen, kennis en technologie beproeven op kansen voor nieuwe producten, processen en diensten. In *field labs*, bijvoorbeeld voor *smart industry*, worden laagdrempelig en doelgericht oplossingen ontwikkeld, getest en geïmplementeerd¹⁰. In *pilot plants* kunnen nieuwe *bio-based* processen worden ontwikkeld en gedemonstreerd. Grotere participatie van MKB bedrijven zal leiden tot een groei in R&D uitgaven en de doorwerking daarvan in termen van omzet en personeel. Het huidige instrumentarium is maar zeer beperkt geschikt om dit soort proeftuinen vorm te geven.

Ook moeten broedplaatsen voor (groei van) nieuwe bedrijvigheid worden gestimuleerd. Verschillende regio's kunnen hierbij samenwerken om het innovatiesysteem te versterken. Er is veel innovatieve bedrijvigheid rond regionale kennishubs (*hotspots*). Er is echter ook behoefte aan een geïntegreerde aanpak waarin meer over bestuurslagen heen wordt samengewerkt¹¹. Nederland kent inmiddels twee incubators die behoren tot de top tien van Europa. Dit kwaliteitsniveau zou de Nederlandse standaard moeten worden. Het is zaak te zorgen voor kwaliteitsborging en versterking van publiek-private financiering van dergelijke incubators en andere campussen van nationale betekenis. Ook doorzetten van het nationale valorisatieprogramma is van belang.

Kleinere bedrijven zijn niet in staat om alle relevante competenties binnenshuis op te bouwen. Samenwerking in de keten van MKB-bedrijven en tussen de verschillende sectoren is dan ook van belang voor kenniscirculatie en –absorptie. In veel (binnenlandse) sectoren is groeiwinst te behalen door betere implementatie van beschikbare nieuwe innovaties, technologieën en productiewijzen. Instrumenten voor diffusie naar het MKB moeten, samen met de instellingen voor toegepast en praktijkgericht onderzoek, worden versterkt zodat via informatievoorziening en laagdrempelige toegang een dieper bereik en gebruik van nieuwe technologie in het brede bedrijfsleven kan worden gerealiseerd.

Door te investeren in talent en infrastructuur, en door daarbij knelpunten op te lossen ontstaat de basis waarop de wetenschapsagenda en gericht thematisch onderzoek ook in de toekomst kan gedijen. Voor draagkracht is 0,5 miljard euro structureel per jaar nodig.

Ten slotte

Naar de mening van de Kenniscoalitie kan met extra investeringen van 1 miljard per jaar, gericht op de twee samenhangende componenten van de investeringsagenda – Spankracht en Draagkracht – Nederland haar koppositie op het gebied van onderzoek en innovatie behouden en versterken. De urgentie is groot omdat Nederland voor prangende transities staat terwijl onze capaciteit voor onderzoek en innovatie dreigt te eroderen. Met deze investeringen kan Nederland de vele kansen grijpen die de Nationale Wetenschapsagenda biedt om de grote maatschappelijke uitdagingen van deze tijd aan te gaan en samenleving, economie en wetenschap duurzaam te versterken.

⁹ Zoals de Permanente Nationale Commissie voor Grootschalige Wetenschappelijke Infrastructuur. Voor investeringen in ICT-infrastructuur wordt verwezen naar het AWTI advies Klaar voor de Toekomst? Naar een brede strategie voor ICT, september 2015. Ook wordt verwezen naar aandacht voor ICT binnen het topsectorenbeleid en naar programmering van de VSNU rond het thema 'digitale samenleving'.

¹⁰ In de route Smart Cities wordt bijvoorbeeld bepleit dat via participerend actieonderzoek, citizen science (onder meer met apps) en sensor assisted data onderzoek, de stad als living lab voor maatschappelijke en stedelijke vraagstukken kan dienen.

¹¹ Rapport werkgroep Wetenschap, Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie ten behoeve van de Studiegroep Duurzame Groei, juli 2016.

⁸ Waaronder een vanuit internationaal perspectief gezien evenwichtige vertegenwoordiging van de alfa-, bèta-, gamma- en technische wetenschappen (zie motie Bruins/Duisenberg).

De Kenniscoalitie bestaat uit:

- Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)
- MKB-Nederland
- Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU)
- Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)
- TO2 Federatie
- Vereniging Hogescholen
- VNO-NCW
- Vereniging van Universiteiten (VSNU)